

ORSZÁGÉPÍTŐ

A Kós Károly Egyesülés folyóirata

ÉPÍTÉSZET | KÖRNYEZET | TÁRSADALOM

2015

- ▶ **KÖSZEGHY ATTILA 70**
- ▶ Interjú **KAMPIS MIKLÓSSAL**
 - ▶ Főépítészek
Farkas Gábor DLA
 - ▶ Vándorokból mesterek
Csendes Mónika | Álmosdi Árpád
 - ▶ Mester és tanítványa Budafokon
Tóth Péter | Dr. Szűcs Endre
 - ▶ Papírsárkányok és manók
Buella Mónika
 - ▶ Hagyomány és korszerűség
Laszlo Mester de Parajd építésze

2016
01

KÓS
KÁROLY
EGYESÜ
SÜLÉS

ORSZÁGÉPÍTŐ

A Kós Károly Egyesülés folyóirata

2016
01

ÉPÍTÉS ZET | KÖRNYEZET | TÁRSADALOM

✘ Kőszeghy Attila 70 | Attila Kőszeghy 70

- 08 Interjú Kőszeghy Attilával [Szűcs Endre]
The 70th Anniversary of Attila Kőszeghy – Interview with Attila Kőszeghy
- 14 Interjú Kampis Miklóssal [Buella Mónika]
Interview with Miklós Kampis
- 20 Tabán 10. [Álmosdi Árpád, Csendes Mónika, Pölös István] Tabán, No 10

✘ Vándorokból mesterek | From Itinerants to Masters

- 26 Interjú Csendes Mónikával és Álmosdi Árpáddal [Csóka Balázs, Terdik Bálint]
Interview with Mónika Csendes and Árpád Álmosdi

✘ Főépítészek | Master Architects

- 32 Farkas Gábor DLA, főépítész
Master Architects – Gábor Farkas DLA
- 33 Interjú Farkas Gábor főépítésszel [Erhardt Gábor]
Interview with Master Architect Gábor Farkas
- 44 Mester és tanítványa Budafokon [Tóth Péter, Szűcs Endre]
Master and Disciple in Budafok
- 50 Papírsárkányok és manók [Bü Ella]
Kites and Elves. A Garden by Mónika Buella and Anthony Gall
- 54 Emlékezés Kádas Ágnesre [Ertsey Attila]
Remembering Ágnes Kádas
- 56 Kádas Ágnes 1948–2015 [Kálmán István]
Gondolatfonat az érzékelésről és a rajzolásról [Farkas Ádám]
Train of thought about perception and drawing
- 60 Hagyományés korszerűség
Laszlo Mester de Parajd építésze [Dénes Eszter]
Tradition and modernity. The Architecture of Laszlo Mester de Parajd
- 66 Hírek | News
- 67 Könyvajánló | Book review

A Kós Károly Egyesülés negyedéves folyóirata.
Kiadja az Egyesülés nevében
a Kós Károly Alapítvány.

Kós Károly Alapítvány

1034 Bp., Kecse u. 25.
Bankszámlaszám:
10402166-21629530-00000000
Adószám: 19193580-2-41

Felelős kiadó:
Dévényi Sándor és Zsigmond László
Alapító főszerkesztő: † **Makovecz Imre**
Főszerkesztő: Dévényi Sándor
Felelős szerkesztő: Dénes Eszter
A szerkesztőbizottság tagjai:
Csóka Balázs, Herczeg Ágnes, Jánosi János,
Szűcs Endre, Terdik Bálint
Lapterv és tipográfia: Vízvárdi András
Angol fordítások: Móra Zoltán
Nyomás: Progresso Print Kft., Budapest

Honlap: www.orszagepito.hu
ISSN 0866-0069

A lap előfizethető átutalással, az Alapítványtól
igényelt csekken vagy személyesen.
Ügyintézés, régi példányok árusítása:
Artbureau Kft.
1065 Bp., Nagymező utca 4. I/128.,
telefon/fax: (+36 1)322-0677;
e-mail: haabkatalin@gmail.com
Egy szám ára: 800 Ft
Előfizetési díj a 2016. évre 3000 Ft,
külföldi előfizetőinknek a
postaköltséget is felszámítjuk.

nka MMA

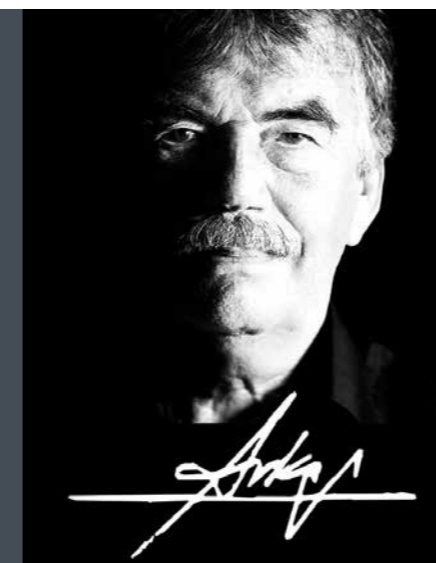
Támogatók:
MAGYAR MŰVÉSZETI AKADÉMIA
NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
Bonex Építőipari Kft., Arker's Stúdió Kft.,
Farkas Építésziroda Felületkémia Kft.,
Forma Rt.

A KÓS KÁROLY ALAPÍTVÁNY köszönetet
mond mindazoknak, akik 2014-ben személyi
jövedelemadójuk 1 százalékával támogatták.
Az Alapítvány számlájára ebből a forrásból
2015-ben beérkezett 146.705 forintot a
Kós Károly Egyesülés Vándoriskolájának
működtetésére fordítottuk.
Kérjük, hogy 2016-ban is támogassák idei
adójukból Alapítványunk célkitűzését!
Adószámunk: 19193580-2-41

INTERJÚ FARKAS GÁBOR FŐÉPÍTÉSSZEL

Erhardt Gábor

Farkas Gábor DLA [1944]

1967 Budapesti Műszaki Egyetem
Építészmérnöki Kar
1972 BME építési-gazdasági
mérnök diploma
1990 címzetes főiskolai tanár
1997 DLA fokozat
2006 doktori habilitáció
2006 címzetes egyetemi tanár
1967–75 BKM Építőipari Vállalat
1975–90 BKM Tervező Vállalat, Kecskemét
1990– Farkas Építésziroda
1992– Cegléd és Dabas főépítésze

2001–5 Magyar Építőművészek
Szövetsége, alelnök
2009–11 Pécsi Tudományegyetem,
tudományos tanácsadó
2013–14 Jászfényszaru főépítésze
2014– Táborfalva község tanácsadó főépítésze
1977 Alpár Ignác érem
1979 Ybl-díj
1985 Podmaniczky-díj
1989 Pro Urbe Kecskemét
1994 Pro Architectura díj
2014 Nagykőrös város díszpolgára
2014 Főépítészeti Életműdíj

Dabas

Újhartyán

Újhartyán

▲ Régi képelapok, forrás: Hungaricana Képeslap Adatbázis

› Több mint két évtizede Cegléd és Dabas város, egy éve pedig Újhartyán főépítésze, tevékenységét 2014-ben Főépítészeti Életműdíjjal ismerték el. Építészete elválaszthatatlan a magyar Alföldtől, ezen belül Kecskeméttől. Főépítészeti tevékenységének mégsem Kecskemét lett a színhelye. Miért nem?

Senki sem lehet próféta a saját hazájában, én pedig nem is szerettem volna az lenni. Bár hívtak néhányszor, azonban ezzel a megbízatással le kellett volna mondanom a számomra mindennél fontosabb kecskeméti tervezési feladatokról.

› Ez egy belülről fakadó, erkölcsi alapú összeférhetetlenség, vagy konkrét jogi alapja van?

Nálam ez elsősorban erkölcsi kérdés. Bár a minőség a mennyiséggel nem feltétlenül arányos, elmondhatom, hogy több házam a városban. Mivel ezek a munkák mindig nagyon közel álltak hozzám, nem akartam feladni a kecskeméti tervezési lehetőségeimet. Elképzeltem, hogy a kollégák hozták volna a jobbnál jobb terveiket, amelyeket akár én is csinálhattam volna. Talán attól félttem, hogy az egészséges irigység könnyen átcsaphat egészségtelen szakmai féltékenységgé. Ráadásul az ismeretségi köröm és

az ismertségem okán nem biztos, hogy a lakóhelyemen ki tudnék kerülni bizonyos kínos helyzeteket, melyek nekem nagyobb problémát okoznának, mint annak, akinek az adott kérdésben nem teszek eleget. Következetesnek és elvhűnek maradni csak ott lehet, ahol nem zavarja az egzakt véleménynyilvánítást a szubjektív motiváció.

› Miért mondott akkor igent Ceglédre és Dabason?

Ezeken a településeken csak néhány házat terveztem a megbízatásom előtt. Úgy gondoltam, hogy a pályám során sok mindent kipróbáltam már a kivitelezéstől kezdve a tervezésen, a tanításon, a zsűrizésen át a közéleti szereplésig, miért ne kóstoljak bele a félig-meddig hatósági munkának számító főépítészeti tevékenységbe is. Nem az anyagiak vagy a munkalehetőség miatt, hanem belső indíttatásból. Amikor 1992-ben Ceglédre és Dabason főépítész kerestek, mindkét városból meghívtak bemutatkozó beszélgetésre. Mindkét helyen kifejtettem, hogy munkám során szigorúan a szakmai szempontokat tartom szem előtt. A helyi kapcsolatrendszerek ismerete és hiánya révén magamnak vallhatom Ady Endre sorait, melyek szerint „Sem utódja, sem boldog őse, /Sem rokona, sem ismerőse / Nem vagyok senkinek”. Elmondtam, hogy

FŐÉPÍTÉSZEK

Cegléd, Dabas, Újhartyán

Farkas Gábor DLA

Harangtorony, Főtér, Dabas. Építész: Bujdosó Géza | Fotó: Ligetvári Dorottya ▶

Piaccsarnok, Cegléd, Főtér.
Építész: Giba Péter, Vas Tibor, konzulens: Farkas Gábor DLA.
Fotó: Farkas Gábor DLA

saját városomban a sok ismerős, barát és rokon adta érzelmi szál miatt sem szerettem volna ilyen tisztséget vállalni. Arra a kérdésre pedig, hogy 20 éves, elismert tervezési múlttal miért akarok főépítész lenni, viccesen a következőt mondtam: „Eddig a hatóságnál vadásztak rám, én voltam a nyúl, most pedig megnézem, hogy a vadász oldaláról milyen a helyzet...” Komolyra fordítva a szót, úgy látom, hogy a főépítésznek két kasztjuk van. Az egyik, amikor valaki erre „születik”, vagy tudatosan készülve elhivatottságot érez e pálya iránt, a másik a kontraszelektió útján a hivatalba kerülő megélhetési főépítész, aki máshol talán nem állná meg a helyét. Engem a havi juttatás – ami eleinte éppen hogy fedezte az útiköltségeket – nem érdekelt, hiszen ha a pénz oldaláról nézem, sehogyan sem éri meg. Ehelyett az építészeti kultúra érdekében végzett misszióként tekintettem a feladatra.

► **Az előbbieken elmondottak alapján Cegléden és Dabason sem tervezett.**

Egyik helyen sem, saját döntésemből kifolyólag, „önconkító” módon. Sok mindent nagyon szívesen elvállaltam volna, hiszen előfordult, hogy főépítészként már majdnem részletrajzokat készítettem egy-egy kollégának a konzultáció során, ha eredménytelennek tűnt az egyeztetés. Érdekes, hogy a város döntéshozóival többet

konfrontálódtam, mint az építészekkel – velük inkább beszélgettem. Egy idő után akkor is eljöttek hozzám tanácsért, ha csak minimális, mondhatni, álprobléma merült fel. Mindenkinek szüksége van a kontrollra. Azokban a városokban, ahol nincs olyan szellemi műhely vagy kolléga, akinek adni lehet a véleményére, ez a feladat a főépítésre hárul. Nem az építészekkel, inkább a megbízói körrel voltak gondjaim. Nem terveztem, de igyekeztem befolyásolni a tervezők szakmai munkáját a szabadságuk meghagyásával.

► **Megbízása idején országos szinten is kevés főépítész tevékenykedett. Ön 23 éven keresztül, több polgármestert is kiszolgálva székében maradt, ráadásul nem engedett az elveiből. Adódtak konfliktusok? A „sarkosságom” olykor kínos helyzeteket eredményezett. Miután nem vagyok megélhetési főépítész, kétszer fel is ajánlottam a lemondásomat – egy főépítésznek legyen tartása! Egy politikusokkal teli városi közegben tudni kell, meddig számíthatnak a szakmai érvek, és hol van az a határ, amikor kompromisszumot kell**

▲ Társasház, Dabas, építész: Jánosi János

► Ravatalozó, Dabas.
Építész: Ligetvári István, Kovács Zoltán,
Ligetvári Dorottya, Timmer Dániel.
Fotó: Ligetvári Dorottya

kötnie a szakembernek, persze, csak egy vállalható szintig. Általában megtaláltam azt a hangvételt, amellyel igazolhattam, hogy az autentikus szakmai véleményt érdemes figyelembe venni. Egy ókori görög bölcs szerint „az orvosok igen keveset értenek a gyógyításhoz, de a betegek sokkal kevesebbet”. Mi is nagyon keveset értünk az építészethez, de a laikusok még annál is sokkal kevesebbet... Számítalan emlékeztető konfliktusom volt. Az egyik ismert gyorsétteremlánc kiszemelt egy telket Cegléd történelmi főutcáján, ahová egy autósok kiszolgálására is alkalmas üzletet kívántak építeni. Az első megkeresésre szakmai szempontok miatt nemet mondtam, mire tárgyalási lehetőséget kértek a polgármestertől. Az egyeztetésen a világcéget a hazai vezetők és a cég építész, a várost a polgármester, az illetékes osztályvezető és jómagam képviseltük. A telepítés előnyei között említették a korszerű táplálkozási kultúra terjesztését, a továbbképzési lehetőségeket, a kínai pagodára emlékeztető típus-épületük szépségeit, a gyermekbarát műanyag játszóteret... – az egész tárgyalás hangvétele felháborított. Mindeközben a városnak nagy szüksége lett volna bevételre. A település nevében érveltem azzal, hogy típus-épületük nem illik a belvárosi patinás házak közé, majd a következővel zártam hozzászólásom: „Cegléd sohasem lehet annyira szegény, hogy a városképet egy telek árérték eladja!” A városi vezetők megértették indulatos szavaimat...

► **Nagyon fiatalon, 35 évesen kapott Ybl-díjat a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatósága székházának megtervezéséért. Az épület a Kós Károly-i gondolatok szellemében fogant, nem sokkal előtte verték szét a Pécs Csoportot, maga az építészeti kiírás pedig éles ellentétben állt a kötelező lenini úttal...**

A székház tervezése, amelyet tervezővállalati házi tervpályázaton nyertem el, sorsfordító szerencse volt pályámon, amely egyben irányítumet is átfordította. Első munkám volt a Bács-Kiskun Megyei Tervező Vállalatnál, s az épület tervezése közben feje tetejére állt a világ számomra: minden megkérdőjeleződött, amit ad-

dig tanultam. A felkészülés során mélyebben tanulmányoztam a népi építészetet, a paksi tulipános vita anyagát. Mindezek értelmezésében pedig Vargha László tanár úr segített mint a nemzeti park tudományos tanácsadója. A két impulzus nyomán feltárlakozó új építészeti élmények indítottak el azon az úton, hogy keressem építészeti ars poeticám alapköveit. A Csete György-féle Pécs Csoport egyik kiadványában leltem rá a pályafutásomat meghatározó Kós Károly-i gondolatokra: „Mert azt tanultam mindenütt, azt láttam minden nagy nemzetnél, hogy az apák dolgát folytatják az utódok...” A korban teljesen szokatlan módon maga az építészeti kiírás tartalmazta, hogy „az építészeti megoldás feltétlenül támaszkodjon a táj népi építészeti hagyományaira”. A tervekészítést valószínűleg befolyásolták a számomra meghatározó alföldi impressziók is, az alföldi tanyavilághoz kötődő gyermekkori emlékeim. Utólag visszagondolva az Ybl-díj odaítélésében talán szerepet játszhatott az is, hogy a Pécs Csoport széthavarása után a politika egyfajta kárpótlást szeretett volna

nyújtani annak az irányvonalnak, amely a hagyományörzés és a népi építészeti értékeinek átmentését tartotta szem előtt.

► **Hogyan került kapcsolatba a Kós Károly Egyesüléssel?**

Emlékeim szerint már a kilencvenes évek elején ismertem a társaságot. Egy építészeti témájú rendezvényen találkoztam Makovecz Imrével, aki megkérdezte, hogy miért nem vagyok még tag. Talán a nemzeti park székháza miatt juthattam Imre eszébe, de abban az időben Kerényi József tevékenysége kapcsán maga a kecskeméti építészeti, az újdonságnak ható belvárosi rehabilitáció is reflektorfénybe került. A Mester felkérését követően beléptem cégemmel az Egyesülésbe. Hosszú ideig szép és jó „házasság” volt ez. Majd elérkezett egy pont az életemben, amikor az irodám működése felgyorsult, valamint elkezdtem tanítani a Pécsi Tudományegyetemen – és ettől kezdve nem maradt elegendő időm és energiám az Egyesülésre. Mindemellett tény, hogy az ottani tagság feldúsulásával kevesebb emberi érintkezési pont adódott, nem éreztem már iga-

◀ Újhartyán, Gyermekvár óvoda.
Építész: Farkas Gábor DLA, Lakó András.
Fotó: Walter Péter

zán jól magam, egy-egy rendezvény vagy kiállítás kapcsán pedig azzal szembesültem, hogy többen úgy látják, félreértem az organikus építészeti lényegét.

► **Kecskeméti épületei meglepően időtállóak, jól szervesültek az adott milióbe. Mit jelent az ön számára a kecskemétiesség? Tulajdonképpen tizennégy éves korától nem itt élt, a meghatározó ifjúkori évek nem ide kötöttek.**

Ifjú gyermekkoromban Kecskeméten cseperedtem, a szegedi technikai és a budapesti egyetemista éveim alatt is sűrűn látogattam haza. Rögzült egy emlékcsozor, egy hangulat, ami meghatározóvá vált. Véleményem szerint az építészeti tervezés rációból és emócióból tevődik össze, noha sokan csak a rációt fogadják el. Ha túlteng a ráció, akkor a végeredmény száraz, unalmas lehet, amikor pedig az emóció kerekedik felül, „habossá” válik. Valahol a kettő között van az igazság. Ha hiányzik az emocionális töltet a munkából, azt a befogadó sem tudja kellőképpen értékelni. Tény, hogy ha Kecskemétre tervezek valamit, „spannoltabb”, feszültebb állapotban vagyok.

► **Ez a feszültség felajzza vagy inkább csendesíti az embert?**

Óvatosabbá teszi. Ugyanakkor számtalan érdekes tervhez vezetett el ez a felfokozott odafigyelés, s talán ezeket a házaimat szeretem leginkább. Egészen biztos, hogy ha nem Kecskeméten éltém volna, akkor nem kerülök szoros kapcsolatba például a kerámiával, melynek újkori építészeti felhasználása munkásságom bizonyos szakaszában nagyon karakteresen megjelent. Még a pécsi Zsolnay gyárba is elmentem a formakönyveket tanulmányozni, a megfelelő szint megtalálási, amikor Mende Valér szecessziós háza mellé tervezhettem.

► **Tervezéscentrikus építésztként, aki az egészen a belsőépítészeti szintig terjedő mikrovilágban érzi jól magát – akár főépítésztként is –, hogyan éli meg, hogy mindennek a településtervezési szintből kiinduló törvényes kerete van?**

Az az igazság, hogy én egyetemista

koromtól kezdve idegenkedtem a településtervezéstől. A léptékekkel volt problémám, azaz nem éreztem. Tudtam azt is, hogy ha valaki csinál egy rendezési tervet, jó, ha 15 év múlva látja az eredményt. Az építész becsúgyóak, szeretik a sikerélményeket... Egy épület vagy belsőépítészeti tervezés esetében egy-két éven belül kézzelfogható az eredmény, tudja magát az ember kontrollálni, és ez nagy motivációs erő. A mikrovilághoz képest a településtervező természetesen másképp gondolkodik. Amikor a településtervező egy szabályozási tervbe berajzol egy sarkot, annak sok következménye van: sarokházat kell építeni, ehhez kell igazítani a beépítési vonalat, előfordulhat, hogy növelni kell az előtte lévő teret... – és sorolhatnám. A településtervezők általában a lépték miatt kevésbé gondolkodnak épületben, az építész pedig, amikor szembesül a rendezési terv előírásaival, már nem gondolkodhat annak léptékében. Természetesen nem lehet egy rendezési tervet ilyen szintre lebontani, de nagyon frekvenciált helyeken azért épületben is kellene gondolkodni.

► **Vagy legalábbis a rugalmasságot, tervezési szabadságot meghagyni, ami sajnos nem jellemző...**

Sosem lehet egy rendezési terv léptékű dokumentációt annyira átnézni és átgondolni, hogy bizonyos pontoknál később ne fogja a fejét az ember a hibák láttán. Mindig vannak utólag hibásnak bizonyuló döntések. Kecskeméten azonban az új rendezési tervben kitaláltak egy rugalmasabb módszert, amelynek alapján a főépítész szakmailag megalapozott felhatalmazásával a tervező segíthet az ilyen problémákon.

► **Úgy fogalmazott, hogy 23 éve „gyüttment” főépítész. Mit gondol, mennyire fontos a személyes kötődés, a folyamatos jelenlét?**

A személyes ráhatás harcmódorát követtem, és ez 80%-ban szerencsémre sikeresnek bizonyult. A tervezőkkel éppen úgy, mint az építetőkkel korábban. Nem volt elegendő a településképre hivatkozva elutasítani egy – a városképbe nem megfelelően illeszkedő – tervet, hiszen

az építető fellebbezett, a másodfokú eljárás pedig rendszerint megállapította, hogy az esztétikai-építészeti véleménynyilvánítás nem jogi, és nem is közigazgatási kategória. Ilyen körülmények között csak a személyes ráhatás működhet, amit „gyüttment”-ként csak szakmai hitelességgel és jó kommunikációs készséggel lehetett alátámasztani.

► **A 23 év alatt cserélődő polgármesterek, bizottságok mellett a hatóság örök. Velük milyen kapcsolatot tudott kialakítani?**

Itt is próbáltam a város felé irányuló segítségre koncentrálni. Óriási felelősségem volt, hiszen ez alatt az idő alatt sok minden megvalósult a településeken, egyértelmű volt a kontroll szükségessége. Az építészeti kollégákkal tökéletes volt a kapcsolat: gyakran hozzám nem kapcsolódó ügyek intézésében is kikérték a véleményemet. Tervtanács azonban egyik helyen sem működött, s nem működik a mai napig.

► **A főépítész feladatkörbe az ipari parktól a belvárosi kilincsig minden beletartozott?**

Főleg a rendezési tervek, a belvárosi területekre, kiemelten a főtérre és környékére koncentráltam a munkám, de más kérdésekben is tanácsot adtam. Többek között az ipari parkokat is megmutatták természetesen. Ami a periferián volt, abba nemigen avatkoztam bele, csak ha kérték. A családi házak véleményezésébe azonban igen.

► **Dabas a főváros vonzáskörzetében helyezkedik el, jellemző itt az új parcellázás, a „korszerű” lakóövezetek kialakulása. Együtt jár ez azok minden nyűgével, építészeti inhomogenitásával?**

Számomra inkább más jelenti a problémát. A város három településrészből tevődik össze, így a mindenkorai településtervezés célja az volt, hogy a – mintegy tíz kilométer hosszú – Sári-Dabas-Gyón alkotta konglomerátumnak legyen egy építészeti, igazgatási és kereskedelmi fókusa. Az elmúlt néhány évben szépen alakult a főtér és környéke. Felépült a piaccsarnok, néhány társasház, megújult a városháza és az orvosi rendelő, rendezésre került a főtér, ahol megvalósult a város új jelképe,

a harangtorony. A központi magtól távolabb épült fel a sportcsarnok és a ravatalozó, és országos elismerést szereztek az ún. „okos buszmegálló”. A felsoroltak közül jó néhány inkább a „new wave” irányvonalat képviseli. Ezzel szemben Cegléden ma inkább kisebb léptékű házak épülnek, leginkább családi és társasházak, amelyeknél figyelni kell az illeszkedésre.

► **A településmagok esetében mire lehet(ett) támaszkodni? Készült helyi védelmi rendelet, vagy legalább valamilyen értékleltár?**

Értékleltár sajnos nem volt, az intuíciónak és a jó szemre lehetett hagyatkozni. Az élőhelyem környékén, a három meghatározó város: Cegléd, Nagykőrös és Kecskemét építészeti terében rengeteg a hasonlóság. Nagyjából azonos módon kell itt gondolkodni, mezővárosi fejlődésük, virágkoruk ugyanarra az időre tehető, mindhárom egy csodálatos századfordulós világ jellemzi. Cegléd és Kecskemét

középületeiben kimagasló, míg Nagykőrös például elképesztően szép polgári építészettel rendelkezik. Amikor Nagykőrös főterének tervezésével bíztak meg – melynek most már a második ütemét tervezem – rengeteget jártam át a helyszínen. Megfigyeltem, hogy reggelként elképesztő mennyiségű kerékpár áll itt. Kiderült, hogy – bár egykor a mezőgazdasági termelés és piacozás központjaként nagyon gazdag város volt – a háborúk után hagyták lepusztulni, olyannyira, hogy még helyi buszközlekedés sem volt, s ma sincs. Négy éve megújult a főtéri térfűzér jelentős része, európai kisvárosi hangulat uralkodik újra, a közlekedést pedig Tényi András főépítésszel együttműködve körforgalommal rendeztük. Fontos, hogy tervező építésztként és főépítésztként beleéljem magam a városok életébe, ez adja a legnagyobb inspirációt.

► **Mennyit változott az elmúlt 23 év alatt a főépítészeti környezet?**

A főépítészeti tevékenység és az építészszakma rangja szerintem magasabb szintre emelkedett a városi polgárság szemében. Azt azonban mindenütt érzem, hogy a lokálpatriotizmus, az értékekre való odafigyelés szintje magasabbra került. Mindez az építészeti minőségre sajnos nem igaz. Ameddig nem közelítünk kicsit gyorsabb ütemben a Lajtán túli építészeti kulturáltsághoz, amelynek emelését már a gyerekeknél kellene elkezdni, akkor ez nem is fog egyhamar változni. Finta József szavaival élve „az építész társadalmi igényt elégíti ki, s nem társadalmi igényt fogalmaz meg”. Sajnos ma még a potenciális építetők az igényeket nem tudják, vagy nem megfelelő szinten tudják megfogalmazni. Ez az egyik legnagyobb probléma. Ezen segíthet a lokálpatriotizmus. Vegyünk egy példát! Egy főtér, illetve a főtér a város nappali szobája, legalábbis így kellene kezelni, amelyet büszkén megmutathatnak mindenkinek. Tehát a nappali szoba épületekkel való „bebúto-

▲ Kerámiaburkolati részletek. Építész: Farkas Gábor DLA, kerámia: Prácsér Edit, Szegedi Zsolt | fotók: Walter Péter

◀ Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság,
Kecskemét. Építész: Farkas Gábor DLA, 1979

rozása” minden városi polgárnak felelősége, aki épít! Ez hovatovább politikailag és várospolitikailag is alátámasztható: egy jól kialakított és karbantartott, érdekes kül- és belvárosi terület, legyen az főtér, főtca vagy egy nagyobb tömb, népességmegtartó erő is tud lenni, hiszen ha valaki szereti a városát, büszke rá, onnan nem nagyon kívánczik el. Közel kellene hozni az építészeti kultúrát, valamint az építészszakmát az átlagemberhez – ebben rengeteg tennivalónk lenne!

► **A budakalászi tervszűri tagjaként gyakran találkozom azzal, hogy a helyi főépítész stílusjegyeit másoló, „turiattilás” házakat hoznak egyes kollégák a kedvező elbírálás reményében. Vannak ceglédies, „farkasgáboros” házak?**

Ritkán, de voltak erre példák, bár ezekben a szóban forgó városokban nemigen ismerik behatóan az építészeti pályafutásomat, helyben pedig nem tervezek. Tanítványaimnak azt szoktam mondani a gyakorlati idő leteltével, hogy az is eredmény, ha rájönnek, hogy nem ez az ő útjuk, stílusuk, mivel Murphy szerint „A kitaposott utak nem vezetnek sehová!”

► **Hányféle stílust bír el egy Cegléd léptékű város, mennyire kell „ceglédinek” lenni?**

Ez mindig a hely függvénye... A dabasi közvélemény például már elfogadta a new waves irányt is. A Dabason tervező, a Trafikkörben Ligetvári István köré tömörülő építészek eredményesen keresik az új, modernnek tekinthető utakat, amelyeknek eredményeit szeretik, befogadják, s az útkeresés országos sikerekhez vezetett. Sokak szerint háromféle elv érvényes a helyhez való illeszkedésre. Az egyik szerint minden időszakban az adott kor esztétikai irányvonalának és technikai adottságainak megfelelően kell építeni a házat, el kell felejteni, hogy mi van körülötte. A másik szerint bele kell simulni homogén módon a környezetbe, olyannyira, hogy egy idő után azt sem

lehet megmondani, hogy ez egy felújított ház-e, avagy egy új. Tervezőként én a középút híve vagyok: észre kell venni, hogy hová tervezünk, a telket milyen értékek veszik körül. Ebből adódik, hogy ami érték, ahhoz valamilyen módon igazodni kell, például léptékben, tetőformában és anyaghasználatban. Olyan házat kell tervezni, amelyen a maiság is tükröződik, nem rombol, hanem organikus szervülve egy új esztétikai minőséget ad.

► **Habilitációs előadásán a vidéki építészeti lét és a szakmagyakorlás problémáit fejtegette. Valós ellentétet alapszik mindez?**

Közel 50 éve vidéki építészként tervezek az Alföldön. A vidéki és budapesti építészek közötti ellentét nem helyes, mivel vidéken is adottak a lehetőségek a sikeres munkához. A sikert a szakmai tudás, a hit, a fanatizmus és a nagyon sok munka adhatja (vö.: Kós Károly). Negyven évvel ezelőtt Kecskeméten néhány építész Kerényi József szellemi vezetésével elindult egy új építészeti gyakorlat felé. Az alkotások igazolták, hogy az alföldi városokban is lehet érdekes, hagyománytisztelő és szervesen illeszkedő, mainak is tekinthető építészeti gyakorlat. Sokunk megítélése szerint a múlt építészeti tisztelete, az organikus illeszkedés, a hangulat

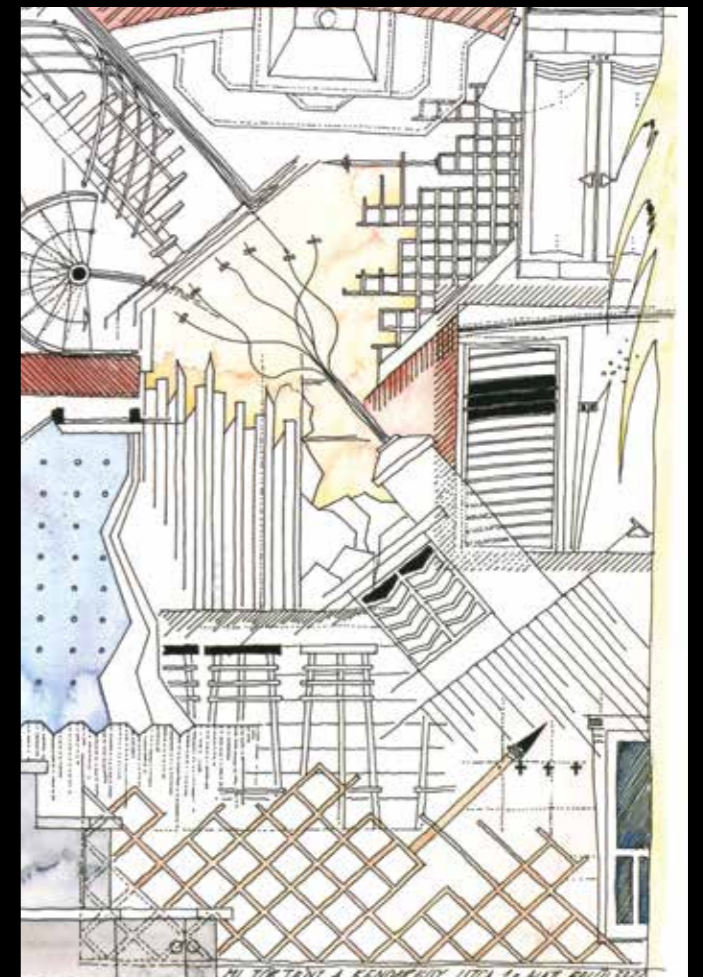
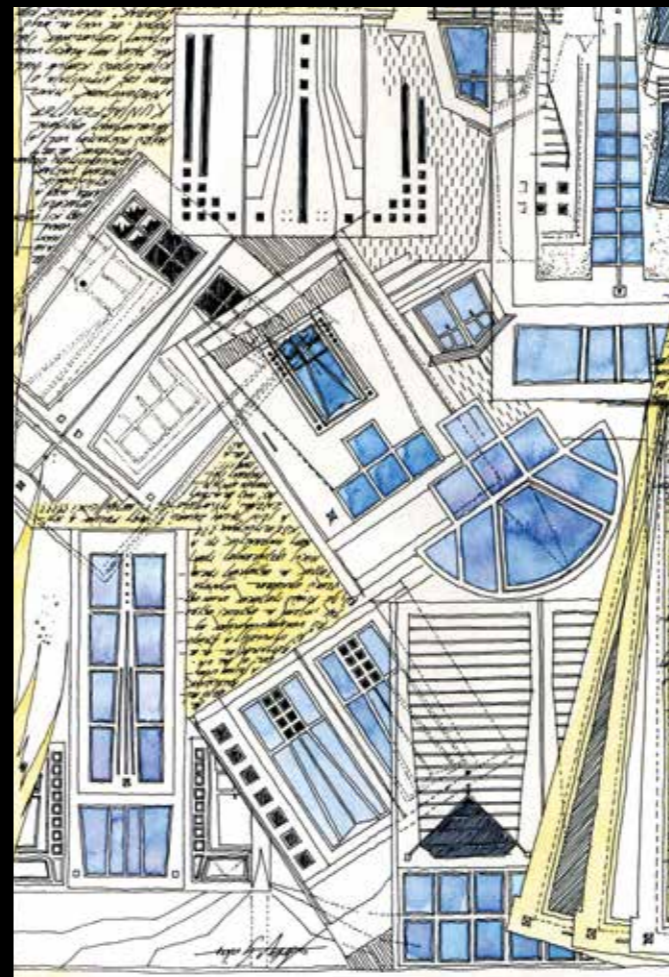
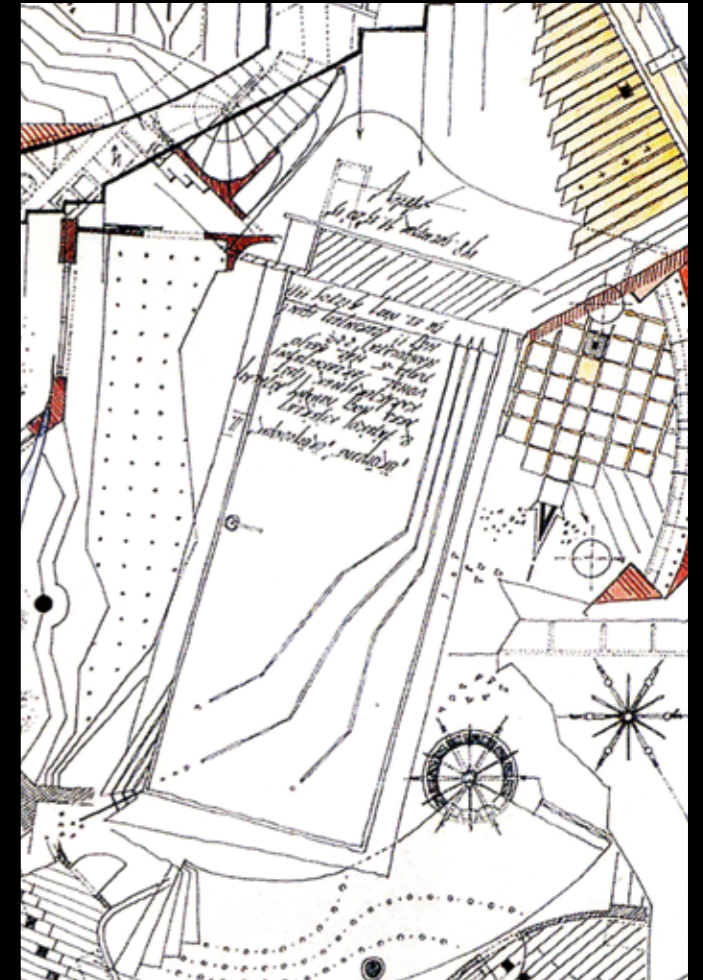
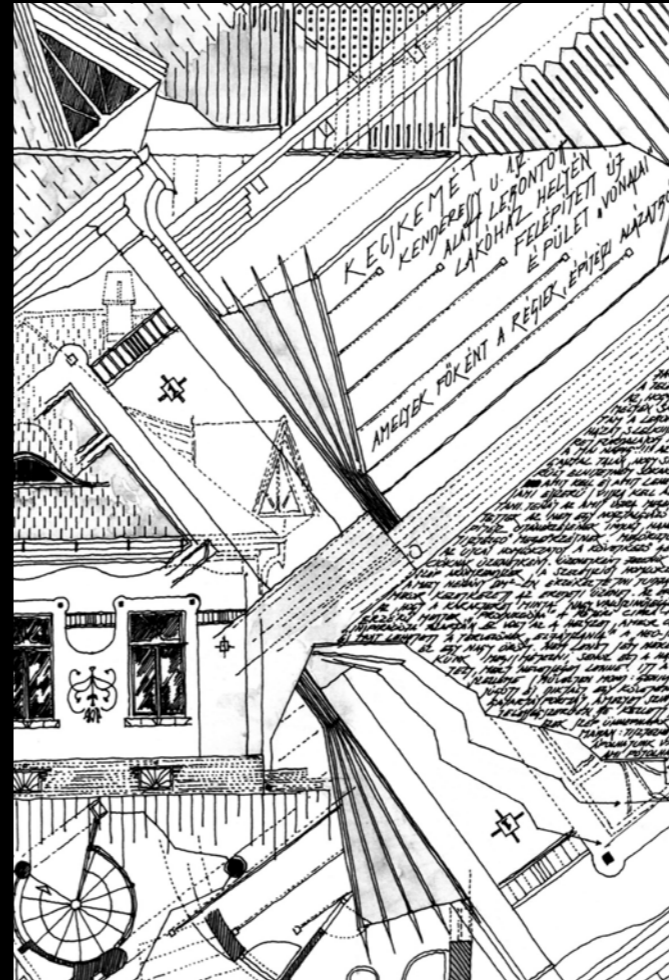

átmentése, a maiság tükröződése adta az egységiséget. Egyre több híve akadt az új hangvételű sajátos stílusnak, és egyre többen nevezték kecskemétiének. Sokan próbáltak hasonló stílusban tervezni, de azonosulásuk csak a formára korlátozódott. A sikeres korszak szellemiségében megmaradt, ma már egyre érdekesebb és frissebb építészeti alkotások bizonyítják a továbbélést. Ez a folyamat igazolja, hogy vidéken is lehet sikeres építészeti teremteni. Ez csak olyan építésznek sikerülhet, akik hisznek a hely szellemében, és érzik a genius loci követelményét alkotómunkájuk során.

► **2015-ben külalakjában és tartalmában is formabontó könyvet jelentetett meg Örömvonalak címmel.**

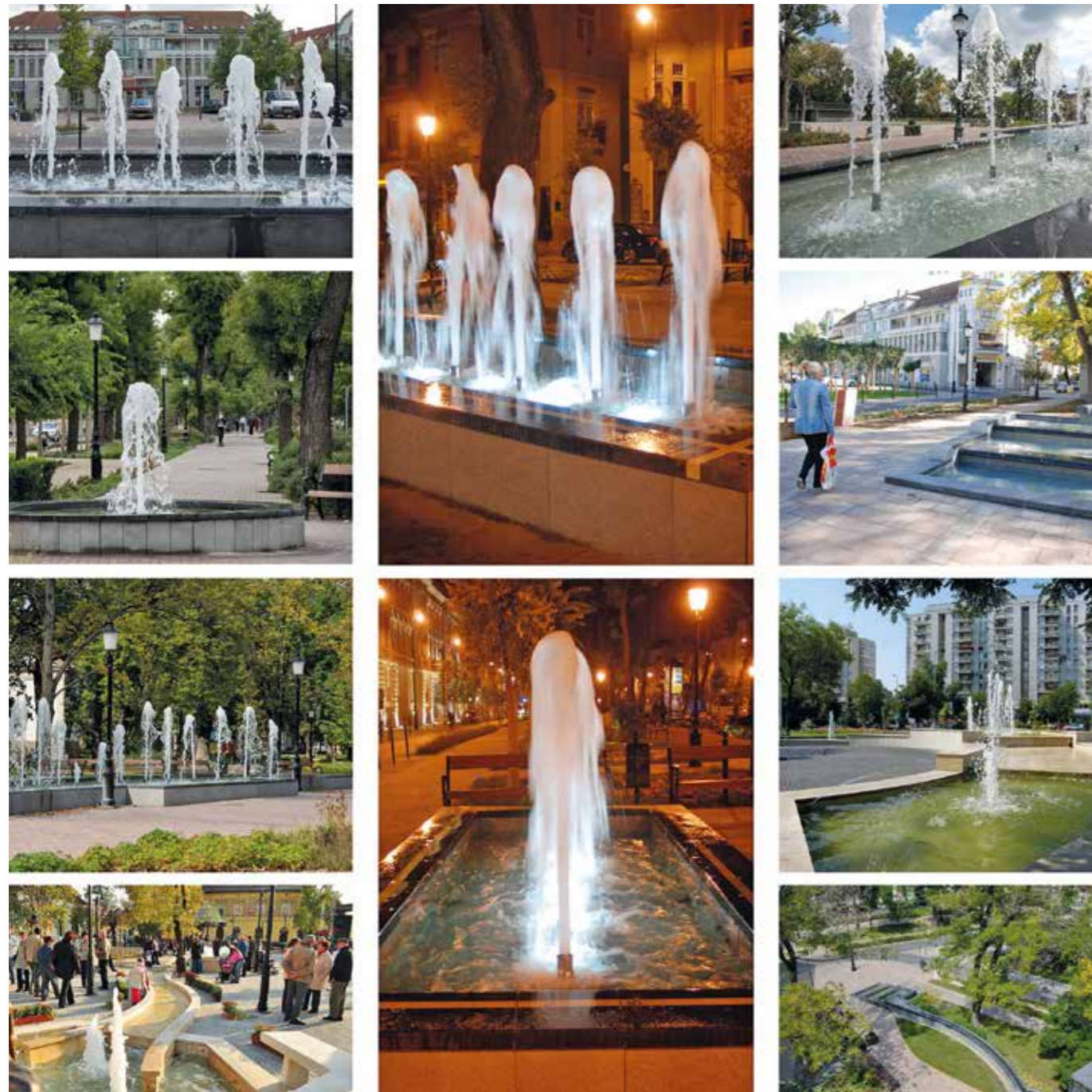
A 80-as és 90-es években sok egészségügyi problémám volt, fejben már néha „távozni” készültem. Rájöttem, hogy nem a Styx folyón való átkelést és magamat sajnálom, hanem azt, hogy rendezetlenséget hagyok magam mögött. A diploma megszerzése óta gyűjtöttem az írásokat, újságcikkeket, rajzokat, s három éve elhatároztam, hogy rendet csináljak. A rendcsinálás, a „zanzásítás” cca. 3000 oldal A/3-as lapon sikerült. Ebből válogatva alakult ki a könyv anyaga Cicero aforizmájának szellemében, mely szerint: „A jól eltöltött élet tudata és sok szép tette való visszaemlékezés a legnagyobb öröm forrása!” Ami a tartalmat illeti: vallom, hogy annak, aki összeházasodott az építészettel egy nagy szerelem után, nem csak a rajzsztal mellett kell bizonyítani. Ehhez hozzátartozik elsősorban a tervezés, az oktatás, a főépítészkedés, a szakmai közélet, a közéleti szereplés, az írás, a művészekkel való együttműködés és a grafikai örömvonalak rajzolása is. Erre ugyan lehet tudatosan készülni, de belülről kell hogy formálódjon, nem görcsös akarás, hanem belső inspiráció útján. Le Corbusier szavaival élve oda kell eljutni, hogy tudatában legyünk annak: „Az építészeti szellemi magatartás, nem csak szakma dolga!”

Farkas Gábor DLA grafikái ▶

Köztéri szökőkutak (Kecskemét, Nagykőrös)

Építész: Farkas Gábor DLA, építész munkatársak: Boros Pál DLA, Csuvár Zsolt, Lakó András

A terek és a korzóként is funkcionáló utcák élmelemekkel való gazdagítása, valamint utcabútorokkal való berendezése fontos feladat. Mindez elengedhetetlen a későbbi használhatóság szempontjából. Az élmelemek egyik hangsúlyos, ha nem a leghangsúlyosabb „szereplője” a szökőkút.

Nagyon lényeges és kívánatos a szökőkutak jelenléte azoknál a településeknél, ahol nincs élő folyó vagy tó. Az élővíz látványát és hűsítő szerepét némileg pótolni tudják. Tervezésüknél lényeges követelmény, hogy az esti-éjszakai időszakokban is legyenek látványként értékelhetőek.

Közel két tucat szökőkút tervezése után (egyedül, építész alkotótársakkal, művészekkel) bátran jellemezhetem azt az érzést, amelyet formálásuk közben éreztem: izgalmas, kellemes, különleges (építésznek „kirándulás”) és szerencsés, örömteli találkozás a ritka építészeti feladattal.

Tér a térben – Kecskemét, történelmi főtér

Építészek: Farkas Gábor DLA, Csuvár Zsolt

A Kecskeméti történelmi főtér III. ütemeként is értelmezhető az egykori szovjet emlékmű környezetében lévő térrész átépítése, és a korábban elkészült főtéri rekonstrukciókba történő beillesztése. A kecskeméti történelmi főtér nem egy klasszikus értelemben vett városi főtér, hanem egy olyan térfűzés, amely a hosszú évtizedek során kapcsolódott egymáshoz a mezővárosi piacozási igények növekedésével. Akkor tehát, amikor a térfűzés egyik elemét kell a XX. század végén formálni, nagyon bonyolult, és mondhatni, nehéz feladattal áll szemben a tervező. Célom a „Tér a térben”-elv (keresztapa: F.G.) oly módon való meg-

jelenítése volt, hogy a térfűzésbe történő kapcsolódással párhuzamosan az önállóság is érzékelhető legyen. A fenti elvi alapvetés folyományaként alakult ki a tér pillérekkel való körülhatárolása, és az összefogó szerepet kapó könnyed napvitorlák sora. Mindez azonban nem éles és határozott elhatárolás a szomszédos terektől, hiszen a térfűzés elemei szinte egymásba folyva, organikusán, unikálisan ének együtt. A megbízói és a tervezői szándék által elképzelt működés és használat sajnos a mai napig sem valósult meg, de velem együtt biztosan sokan reménykednek abban, hogy a tervezett mobil zenepavilon működni fog,

lesznek szabadtéri kiállítások és vetítések. Remélhetőleg hamarosan a vendéglátás és a speciális rendezvények szervezői is felfedezik a térben rejlő lehetőségeket.

Kecskemét, Kápolna utca, Nemzetközi Kerámia Stúdió bővítése
Építésszek: Bozsódi Csaba, Farkas Gábor DLA, Pankotai Gyula, Venczel Tamás

A Kecskemét „ösi” településmagjának szomszédságában lévő terület nagyon előkelő helyet foglal el a belvárosban, a történelmi főtér közelében. A műemléki védettségű épületeket tartalmazó, három utcával és egy térrel határolt tömb akkor értékelődött magasabb szintre, amikor Kerényi József kollégánk terve, a Nemzetközi Kerámia Stúdió emblematikus épületegyüttese felépült. Ha lehet minősíteni, akkor kimondhatjuk, hogy „forradalmilag” új irányt mutatott a belvárosi földszintes épületállomány megítélésében, és a hasonló adottságokkal rendelkező városi területek karakteres megújulásához, rehabilitációjához. A bővítést az indokolta, hogy a stúdió pezsgő működéséhez és erőteljesen fejlődő

nemzetközi programjainak lebonyolításához színvonalas oktató- és kiállítóterekre volt szükség. A tervezési területen a telepítést, a homlokzat- és tömegképzést különös gonddal és érzékenységgel kellett alakítani, tekintettel a műemléki és unikális értékekre. Szándékaink szerint folytatni kívántuk a Kerényi József által megkezdett utat, megőrizve a stúdió régi és új épületei által alkotott egységet és hangulatot. Reméljük, hogy a hasonló jellegű munkáknál építész kollégáink felfedezik az épület által sugárzó üzenetet, és hasonló utat járva gazdagítják és óvják a meglévő építészeti örökséget.

Kiszsáki kápolna, Izsák,
építésszek: Farkas Gábor DLA,
Kurucz Szabolcs

INTERVIEW WITH MASTER ARCHITECT GÁBOR FARKAS | GÁBOR ERHARDT

For more than two decades, Gábor Farkas has been the Master Architect of Cegléd and Dabas. One year ago, he accepted a similar position in Újhartyán as well. His style is deeply rooted in the traditions of the Hungarian Plains and, more particularly, Kecskemét. He is known for his meticulous designs encompassing interior plans as well. His creations prove that even rural environments can provide all necessary circumstances for a modern, yet traditional and organic architecture. According to his credo, planning, education, the position of the Master Architect, the professional scene, public offices, writing and cooperation are just as significant in architecture as graphic solutions. In the words of Le Corbusier, we need to realize that "architecture is a form of spiritual behavior, and not only a profession."

Kecskemét, Hírös Városi Turisztikai Központ, volt Városi Mozi
Építésszek: Farkas Gábor DLA, Boros Pál DLA, Csuvár Zsolt, Monus Krisztián

A műemlékek területén végzett munkálkodásom legnagyobb, s minden bizonynyal utolsó szakmai élményét, a felújítási tervezői munka szépségeit és „édes gyötrelmeit” az 1935-ben épült Városi Mozi (leánykori nevén Városi Mozgóképház) felújításának tervezése során éltem át. A közel három évig tartó, szakmai buktatókkal, bürokratikus folyamatokkal és váratlan kivitelezési problémákkal teletűzdelt időszak után úgy gondolom, minden közreműködőnek és városi polgárnak öröm látni az épület eredeti szépségének visszaállítását.

Kecskemét, Liszt Ferenc utca, Természetvédelem Háza
Építésszek: Farkas Gábor DLA, Bozsódi Csaba, Pankotai Gyula, Venczel Tamás

A Kiskunsági Nemzeti Park nádfedelel igazgatósági épületének közvetlen szomszédságában áll a Természetvédelem Háza, amely az ifjúság környezettudatos nevelését hivatott szolgálni. A megbízásban nem szerepelt az a mondat, amely 1975-ben, az irodaház pályázatában megjelent, miszerint „az építészeti megoldás feltétlenül támaszkodjék a táj népi építészeti hagyományaira”. Ennek ellenére természetesen figyelembe vettük a belvárosi rehabilitációs fejezetben kifejtett elveket, azaz a népi építészeti hagyományok ápolásának és továbbélésének szempontjait. A Hankovszky-ligetben álló két középület rokonsága felfedezhető.